

ALEKSANDRA MAGANIĆ

AKTIVNA LEGITIMACIJA U SPOROVIMA O KLIMATSKIM PROMJENAMA

Nevjerojatna snaga prirode koja se intenzivira i očituje u prirodnim katastrofama kojima su izložena i područja koja do sada to nisu bila, čovječanstvu donose alarmantnu poruku – vrijeme je da se poduzmu odlučni koraci u borbi za ublažavanje posljedica klimatskih promjena. Borba za ostvarenje tih ciljeva pravnim putem očituje se u vođenju sporova o klimatskim promjenama. Ovo novo pravno područje, koje kao takvo nije neposredno uređeno pravnim pravilima, temelji se na nekoliko važnih činjenica. Jedna od njih jest da borba za zdraviji životni okoliš traje već izvjesno vrijeme te da se uz zdravi okoliš, kao nova sintagma razvija i pojam klimatskih promjena, odnosno mjera koje se poduzimaju da bi se klimatske promjene ublažile. Zbog toga su uspjesi (ali i neuspjesi) tih sporova, pravna iskustva koja se prelijevaju preko granica nacionalnih pravnih sustava i djeluju kao precedenti za sve buduće procese. U skladu s tim, u radu će u središtu pozornosti biti klasična procesualistička pitanja – tko je potencijalni tužitelj, a tko tuženik, kojem sudu ili nekom drugom tijelu se obratiti te što se tužbenim zahtjevom traži. Ipak, prosuđujući da je od krucijalne važnosti upravo ovlaštenje za pokretanje sporova o klimatskim promjenama, primarno ćemo se baviti aktivnom legitimacijom.

Ključne riječi: sporovi o klimatskim promjenama, actio popularis, aktivna legitimacija, udruge za zaštitu okoliša, kolektivna pravna zaštita

U V O D

Interes javnosti za sporove o klimatskim promjenama raste, o čemu svjedoči i nevjerojatan rast broja slučajeva koji se tom tematikom bave. Prema izvješću

---

Prof. dr Aleksandra Maganić, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Zagrebu,
e-mail: amaganic@pravo.hr.

Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment iz lipnja 2024.¹ baza podataka Sabin Centra,² bilježi 2.666 sporova o klimatskim promjenama. Sedamdeset posto sporova o klimatskim promjenama pokrenuto je nakon 2015. odnosno nakon prihvaćanja Pariškog sporazuma.³ Čak 233 spora pokrenuta su 2023. godine.⁴ Sukladno tome, statistički podaci nas upozoravaju da je tematika sporova o klimatskim promjenama postala modernom temom od izvanrednog značaja za opstanak čovječanstva.

Nedavne odluke Europskog suda za ljudska prava o sporovima o klimatskim promjenama,⁵ posebnu pažnju su usmjerile na osobe ili tijela koja su ovlaštena pokrenuti ih, pri čemu je položaj udruge za zaštitu okoliša kao aktivnih sudionika u realizaciji zahtjeva za ublažavanje štetnih posljedica nespornih promjena klime bio gotovo središnja tema odluke u slučaju *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz*.

S druge strane, unatoč tome što spor u predmetu *Carême* nisu pokrenule udruge za zaštitu okoliša, već gospodin Daniel Carême, i ova je odluka bila zanimljiva s aspekta ovlaštenika na pokretanje tih sporova. Naime, gospodin Carême zahtjev je podnio u svoje ime i kao gradonačelnik općine Grande-Synthe, budući da je tu funkciju vršio do srpnja 2019, nakon čega je izabran u Europski parlament i preselio se u Bruxelles. On je tvrdio da Francuska nije poduzela dovoljne mjere kako bi spriječila klimatske promjene koje su štetno utjecale na njegovo pravo na život i poštivanje njegovog privatnog i obiteljskog života, pozivajući se na povrede čl. 2 i čl. 8 Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.⁶ Općina Grand-Synthe bila je ekstremno izložena klimatskim promjenama, osobito poplavama.

---

¹ Joana Setzer, Catherine Higham, *Global Trends in Climate Change Litigation: 2024 Snapshot*, Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment, London School of Economics and Political Science, 2, <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/wp-content/uploads/2024/06/Global-trends-in-climate-change-litigation-2024-snapshot.pdf>, 20. 10. 2024.

² Climate Change Litigation Databases, <https://climatecasechart.com/>, 20. 10. 2024.

³ Pariški sporazum o klimatskim promjenama (dalje u tekstu: Pariški sporazum) zaključen je 12. prosinca 2015. godine, a stupio je na snagu 4. studenog 2016. godine nakon ratifikacije Europske unije. Do prosinca 2016. sporazum su potpisale 194 države članice UNFCCC, a njih 118 su ga ratificirale. Glavni cilj sporazuma je ograničavanje globalnog zatopljenja na temperature znatno ispod 2°C.

⁴ J. Setzer, C. Higham, op. cit., 2.

⁵ *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz protiv Švicarske*, zahtjev br. 53600/20 od 7. travnja 2024; *Carême protiv Francuske*, zahtjev br. 7189/21 od 7. travnja 2024; *Duarte Agostinho i dr. protiv Portugala i 32 države*, zahtjev br. 39371/20 od 7. travnja 2024. Dakle, sve tri odluke donesene su istog dana, ali samo u predmetu *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz protiv Švicarske* donesena je odluka o meritumu. U ostala dva predmeta zahtjevi nisu bili dopušteni.

⁶ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, *Narodne novine* – MU, br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17. (dalje u tekstu: Konvencija).

Tek naznake nekih legitimacijskih problema koji su razmatrani u praksi Europskog suda za ljudska prava, ali i brojnim drugim predmetima o klimatskim promjenama, ukazuje na to da je ova tema od primarnog značaja za ostvarivanje ciljeva koji se namjeravaju ostvariti njihovim vođenjem. Zbog toga ćemo kroz bogatu praksu sudova nastojati prikazati tko su bili ili bi mogli biti tužitelji u sporovima o klimatskim promjenama te kakvi su se eventualno problemi pojavili u ostvarivanju njihove aktivne legitimacije. Osim toga, zadaća ovog rada bit će i oslikati položaj udruge za zaštitu okoliša kao potencijalnih tužitelja u sporovima o klimatskim promjenama, kao i pravnom putu koji im u ostvarivanju zahtjeva za pružanje pravne zaštite predstoji. U okviru tako postavljenih ciljeva prikazat ćemo i problematiku aktivne legitimacije u sporovima o klimatskim promjenama proizašlu iz odluka ESLJP-a u predmetima *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz* i *Carême*.

TKO SU TUŽITELJI U SPOROVIMA O KLIMATSKIM PROMJENAMA

Sporovi o klimatskim promjenama definiraju se kao svi sporovi čiji se predmet odlučivanja odnosi na klimu. Često se sagledaju kao instrument putem kojeg određena ovlaštena tijela ili pojedinci parnični postupak nastoje iskoristiti za poduzimanje mjera u cilju ublažavanja klimatskih promjena i osiguranje sredstava koja bi služila u tu svrhu. Sabin Center sporove o klimatskim promjenama određuje kao sporove pokrenute pred sudskim ili kvazisudskim tijelima koji uključuju materijalna pitanja znanosti o klimatskim promjenama, politike i prava.⁷ Iz navedenog proizlazi da je riječ o definicijama koje su određene pojedinim ključnim elementima tih postupaka – s obzirom na cilj koji se njima nastoji ostvariti, s obzirom na sudionike koji u tim sporovima sudjeluju i s obzirom na tijela koja o tim sporovima odlučuju.

Prateći pojedine zanimljive predmete iz bogate prakse sporova o klimatskim promjenama razvidno je da se kao tužitelji mogu pojaviti pojedinci, skupine građana, udruge, zaklade, tvrtke ili vlade.

Leghari

U predmetu *Leghari*⁸ *pakistanski poljoprivrednik* tužio je pakistansku vladu za propuste zbog neprovođenja Nacionalne politike klimatskih promjena iz 2012. i Okvira za provedbu politike klimatskih promjena (2014–2030). On je tvrdio da

---

⁷ J. Setzer, C. Higham, op. cit., 7.

⁸ *Leghari v. Federation of Pakistan* (W.P. No. 25501/2015), Lahore High Court Green Bench, Orders of 4 and 14 September 2015, <https://climatecasechart.com/non-us-case/ashgar-leghari-v-federation-of-pakistan/>, 21. 10. 2024.

bi vlada trebala nastaviti s naporima za ublažavanje klimatskih promjena ili prilagodbu te da je neuspjeh vlade da ispuni svoje ciljeve rezultirao neposrednim učincima na sigurnost vode, hrane i energije u Pakistanu. Takvi su propusti povređivali njegovo pravo na život. Žalbeni sud prihvatio je žalbu gospodina Legharija i utvrdio da je kašnjenje i letargija države u provedbi Okvira povrijedila temeljna prava građana. Osim toga, sud je naložio da relevantni ministri u vladi imenuju glavnu osobu za klimatske promjene i predstave popis mjera do 31. prosinca 2015. te naložio osnivanje Povjerenstva za klimatske promjene sastavljeno od predstavnika ključnih ministarstava, nevladinih organizacija i tehničkih stručnjaka za praćenje mjera koje je vlada trebala poduzeti. Odlukom od 14. rujna sud je imenovao 21 osobu u Povjerenstvo i dodijelio im različite ovlasti.

Lliuya

Na drugom kraju svijeta u Peruu gospodin *Saúl Luciano Lliuya*, peruanski farmer koji živi u Huarazu, u studenom 2015. podnio je tužbu protiv RWE-a, najvećeg proizvođača električne energije u Njemačkoj,⁹ pred zemaljskim (okružnim) sudom u Essenu u Njemačkoj,¹⁰ u kojoj je zatražio utvrđenje da RWE doprinosi klimatskim promjenama i naknadu štete. U tužbi gospodina Lliuya koju je podržala i njemačka nevladina organizacija *Germanwatch*, navedeno je da RWE, svjesno doprinosi klimatskim promjenama emitiranjem značajne količine stakleničkih plinova (GHG) te da na taj način snosi i odgovornost za topljenje planinskih ledenjaka u blizini grada Huaraza u kojem on živi. Topljenje planinskih ledenjaka izazvalo je akutnu prijetnju jer je Palcacocha, ledenjačko jezero smješteno iznad Huaraza, doživjelo značajan volumenski porast od 1975, koji se dramatično ubrzao od 2003. Gospodin Lliuya je RWE-ove emisije okarakterizirao kao smetnju zbog koje je tužitelj imao nadoknadive troškove za ublažavanje. Tvrdi da je RWE doprinio emisijama koje su odgovorne za klimatske promjene, time i za rast jezera, zatražio je od suda da naloži RWE-u da mu nadoknadi dio troškova za koje se očekuje da će on i vlasti Huaraza imati radi postavljanja zaštite od poplava. Izračunati udio iznosio je 0,47% ukupnog troška, isti postotak kao procijenjeni doprinos RWE-a globalnim industrijskim emisijama stakleničkih plinova od početka industrijalizacije (od 1715. godine nadalje).

U vrijednosnom smislu radilo bi se oko 17.000 eura, pri čemu financijski probitak koji bi gospodin Lliuya ostvario nije od značaja, budući da su sami troškovi

⁹ *Luciano Lliuya v. RWE AG*, Case No. 2 O 285/15 Essen Regional Court, On Appeal, <https://climatecasechart.com/non-us-case/liiuya-v-rwe-ag/>, 21. 10. 2024.

¹⁰ Njem. *Landgericht Essen*.

vještačenja koji su se morali predujmiti iznosili 20.000 eura. Stoga ciljevi koji su se namjeravali ostvariti vođenjem ovoga postupka nisu bili usmjereni na stjecanje dobiti, već na poruku koja je trebala vrijediti za cijeli svijet. Naime, radi se o tome da se donese odluka koja bi imala obilježja precedenta, jer bi se druge osobe pogođene tim postupanjem na nju mogle pozvati i na taj način ostvariti dodatni pritisak na postupanje politike.¹¹

Zemaljski sud odbacio je tužbene zahtjeve gospodina Lliuye za utvrđenje i privremenu mjeru zabrane rada te zahtjev za naknadu štete. Sud je smatrao da gospodinu Lliuyi ne može pružiti učinkovitu zaštitu (jer se njegova situacija ne bi promijenila čak i ako bi RWE prestao emitirati) kao i da se u složenim komponentama uzročno-posljedične veze ne može uočiti nikakav „linearni uzročno-posljedični lanac“ između pojedinih emisija stakleničkih plinova i određenih utjecaja klimatskih promjena.

Međutim, Viši zemaljski sud u Hammu,¹² u povodu žalbe je u studenom 2017. priznao tužbu kao valjanu i dopuštenu i naložio da se u predmetu provede dokazni postupak. U dokaznom postupku mora se utvrditi a) je li dom gospodina Lliuye ugrožen poplavama i odronima blata kao rezultat nedavnog povećanja volumena ledenjačkog jezera koje se nalazi u blizini i b) kako RWE-ove emisije doprinose tom riziku. Žalbeni sud će preispitati ekspertizu o RWE-ovim emisijama CO₂, doprinosu tih emisija klimatskim promjenama, rezultirajućem utjecaju na ledenjak Palcaraju i doprinosu RWE-ovog udjela odgovornosti za izazivanje rezultirajućih učinaka. Zbog pandemije COVID-a terenski posjet morao je biti nekoliko puta odgođen. U svibnju 2022. obavljen je posjet lokaciji u andskom gradu Huarazu. Suci Višeg zemaljskog suda (OLG) u Hammu, vještaci koje je imenovao sud i odvjetnici obiju stranaka otputovali su u Peru kako bi se ispitalo prijeti li kući tužitelja mogući poplavni val s glečerskog jezera Palcacocha iznad grada. Sudski vještaci sačinili su nalaz i mišljenje, a usmena rasprava očekivala se u 2023. godini.

Juliana

U predmetu *Juliana*, dvadeset i jedan mladi tužitelj podnio je ustavnu tužbu zbog povreda klime protiv američke vlade 2015. godine.¹³ U obrazloženju je navedeno da je vlada afirmativnim pristupom uzrokovala klimatske promjene i prekršila ustavna prava najmlađe generacije na život, slobodu i imovinu, kao i da nije

---

¹¹ Alexander Graser, Christian Helmrich, *Strategic Litigation*, Nomos, Baden-Baden, 2019, 126.

¹² Njem. *Oberlandesgericht Hamm*.

¹³ *Juliana v. United States*, U.S. District Court for the District of Oregon, case No. 947F.3d1159 (9th Cir.), <https://climatecasechart.com/case/juliana-v-united-states/>, 22. 10. 2024.

zaštitila temeljne resurse od javnog interesa. Devet godina Ministarstvo pravosuđa SAD podnosilo je zahtjeve kojima je utjecalo na odgodu postupka. Krajem 2023. sutkinja Okružnog suda u Okrugu Oregon presudila je u korist *Juliane* i dopustila nastavak postupka, da bi već u veljači 2024. Ministarstvo pravosuđa ponovno zatražilo odgodu (sedmi put). Unatoč tome što su članovi Kongresa, znanstvenici za dječja prava, profesori prava i svjetski stručnjaci potpisali *amicus brief* u prilog tužiteljima *Juliane* te isticali načela Deklaracije o neovisnosti i obveze predsjednika Bidena da štiti njihova prava, žalbeni sud Okruga Oregon (Devetog okruga) odbio je zahtjeve tužitelja za ponovno saslušanje ili preispitivanje *en banc*.¹⁴

Montana

Slično tome, 2020. je 16 mladih tužitelja koje je zastupao *Our Children's Trust* tužilo državu Montanu jer nije zaštitila njihovo ustavo pravo na čist i zdrav okoliš. U postupku pred okružnim sudom tvrdili su da energetska politika države Montane održava sustav temeljen na fosilnim gorivima koji doprinosi klimatskim promjenama i krši ustavno pravo mladih tužitelja na čist i zdrav okoliš, kao i njihovo pravo da traže sigurnost, zdravlje, sreću i dostojanstvo pojedinaca. Niži sud presudio je u korist tužitelja i odlučio da je *Montana Environmental Policy Act*, koji je zabranjivao državi da razmatra emisije stakleničkih plinova kao čimbenik pri provođenju energetskih projekata bio neustavan.¹⁵

Urgenda

Predmet *Urgenda* pokrenula je zaklada *Urgenda* i 886 građana tužbom za zaštitu kolektivnih interesa, a tužili su nizozemsku vladu ističući da su ciljevi smanjenja GHG bili nedovoljni, što je rezultiralo kršenjem građanske dužnosti brige koju je država dužna provoditi prema tužiteljima na temelju pravila nizozemskog odštetnog prava. Tužitelji su tvrdili da su takvim ponašanjem povrijeđena njihova prava na život te privatni i obiteljski život zaštićeni prema čl. 2 i 8 Konvencije koja se u Nizozemskoj neposredno primjenjuje. Postupak je vođen kroz tri različite sudske instance, da bi konačno Vrhovni sud utvrdio konvencijske povrede prava na život i prava na privatni i obiteljski život prema čl. 2 i 8 te naložio nizozemskoj vladi da smanji nacionalne emisije za 25% do 2020. u usporedbi s vrijednostima iz 1990, ostavljajući pritom vladi da izabere način na koji će provesti ta smanjenja.

---

¹⁴ Our Children's Trust, <https://www.ourchildrenstrust.org/juliana-v-us>, 22. 10. 2024.

¹⁵ *Held v. Montana*, <https://www.aclu.org/cases/held-v-montana>, 22. 10. 2024.

Neubauer

U predmetu *Neubauer*, osim *Luise Neubauer*, klimatske aktivistice, ukupno je *devet mladih tužitelja* smatralo da su njemačke mjere za zaštitu od klimatskih promjena nedovoljne zbog čega je podnijelo ustavnu tužbu. Njemački ustavni sud utvrdio je da odredbe Zakona o zaštiti klime od 12. prosinca 2019,¹⁶ o nacionalnim klimatskim ciljevima i godišnjim dopuštenim količinama emisije do 2030. godine, nisu u skladu s ustavnim pravima jer nedostaju mjere za daljnje smanjenje emisija od 2031. godine. Sukladno tome smatralo se da je zakon nesrazmjerno narušio temeljna prava budućih generacija. Odluka je specifična po tome što priznaje nepovratne učinke klimatskih prijelomnih točaka za buduće generacije.¹⁷ Slijedeći odluku BVerfG-a KSG je izmijenjen 18. kolovoza 2021.¹⁸

U rujnu 2024. podnesena je nova ustavna tužba protiv njemačke vlade. Ovaj put su tužitelji *Greenpeace e. V.*¹⁹ i *Germanwatch e. V.* i pojedinačni podnositelji, od kojih je jedna od podnositeljica klimatska aktivistica Luisa Neubauer, ukupno *54.000 pojedinačnih podnositelja*.²⁰ Predmet ustavne tužbe je bolja (učinkovitija) zaštita klime.

Friends of Earth Netherlands et al. v. Royal Dutch Shell

U svibnju 2021. Okružni sud u Haagu proglasio je *Shell* odgovornim za izazivanje opasnih klimatskih promjena. Kao rezultat postupka koji su pokrenuli nizozemski *Friends of Earth (Milieudéfense)* zajedno sa 17.000 tužitelja i šest drugih organizacija, sud je presudio da *Shell* mora smanjiti svoje emisije CO₂ za 45% u roku od 10 godina. Ova povijesna presuda ima ogromne posljedice za *Shell* i druge velike zagađivače na globalnoj razini.²¹

Nova tužba nizozemskog *Friends of Earth* podnesena je u siječnju 2024. protiv *ING-a*. *ING* je prema riječima direktora *Friends of Earth-a* bankar klimatske krize, pri čemu je ta banka bila meta zbog svoje veličine i utjecaja. Smatra se da

---

¹⁶ Bundes-Klimaschutzgesetz vom 12. Dezember 2019 (BGBl I S. 2513) das durch Artikel 1 des Gesetzes vom 15. Jul 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 235) geändert worden ist. (dalje u tekstu: KSG).

¹⁷ Opširnije v. Helen Arling, „The German Federal Constitutional Court’s Climate Decision and its Implications for International Law“, *German Yearbook of International Law*, Vol. 64, Duncker&Humblot, Berlin, 2021, 407–422.

¹⁸ Erstes Gesetz zur Änderung des Bundes-Klimaschutzgesetz v. 18. august 2021, (BGBl I 3905).

¹⁹ Njem. *eingetragene Verein*; registrirana udruga.

²⁰ Zukunftsklage, <https://zukunftsklage.greenpeace.de/>, 23. 10. 2024.

²¹ *The People vs. Shell case*, <https://www.foei.org/people-vs-shell-case/>, 23. 10. 2024.

budući da financiraju onečišćivače, igraju ključnu ulogu u klimatskim promjenama. Iz *ING-a* su odgovorili da su uvjereni da (već) poduzimaju učinkovite mjere u borbi protiv klimatskih promjena te da je održivost dio njihovog ukupnog strateškog usmjerenja. *ING* je u prosincu iznio planove za postupno ukidanje svog financiranja projekata razvoja nafte i plina do 2040. To je izazvalo kritike klimatskih aktivista u to vrijeme jer pokazuje nedostatak bilo kakve ambicije. U pravnom smislu, *Friends od Earth* je upravnom odboru *ING-a* poslao pismo s detaljima tužbe i zahtjevima, što je preliminarni korak potreban prije podnošenja tužbe pred građanskim sudom u Nizozemskoj.²²

UDRUGE ZA ZAŠTITU OKOLIŠA

Nesporni utjecaj udruga za zaštitu okoliša kao pokretača sporova o klimatskim promjenama ili kao podupiratelja, u pravilu nezaštićenih pojedinaca čiji uspjesi u samostalnoj borbi protiv vlada ili moćnih korporacija nisu odviše izgledni, utječu na potrebu da se rad i djelovanje udruga za zaštitu okoliša posebno rasvijetli. Prema podacima Sabine Centra za pravo o klimatskim promjenama,²³ i Grantham istraživačkog instituta,²⁴ većinu sporova o klimatskim promjenama pokreću upravo nevladine organizacije ili pojedinci ili kombinacija tih dvaju tužitelja. To vrijedi i za 2023. godinu, jer u više od 70% slučajeva u SAD i ostatku svijeta kao tužitelji su uključeni ili pojedinci ili nevladine organizacije (udruge) ili kombinacija tih dvaju tužitelja. Taj trend odražava nastojanje sudionika civilnog društva, od kojih bi neki inače mogli biti isključeni iz donošenja odluka o klimatskim promjenama i odražava porast klimatskih parnica. Međutim, u SAD je gotovo 20% slučajeva podnesenih 2023. uključivalo vladine sudionike kao tužitelje, To su često bile vlade saveznih država koje su osporavale federalne odluke klimatske politike.²⁵

Ono što svakako impresionira je broj uključenih pojedinaca u pojedine postupke koji ukazuje na to da se građani žele uključiti u pitanja koja duboko pogađaju njihovu egzistencijalnu bit (primjerice, *Urgenda*, *Friends of Earth Netherlands et al. v. Royal Dutch Shell*, nova ustavna tužba u Njemačkoj protiv vlade, koja uz *Greenpeace* i *Germanwatch* uključuje 54.000 podnositelja).

Ovo je pitanje dakako usko vezano i uz modele kolektivne pravne zaštite koji u angloameričkim, ali izgleda i u nekim europskim modelima kolektivne pravne

²² *The People vs. Shell case*, <https://www.foei.org/people-vs-shell-case/>, 23. 10. 2024.

²³ Engl. Sabine Centar for Climate Change Law's.

²⁴ Engl. Grantham Research Institute.

²⁵ J. Setzer, C. Higham, op. cit., 18.

zaštite, primjerice poput Nizozemske, izvrsno funkcioniraju. Sljedeće pitanje koje se može pojaviti jest bi li pojedinac ili udruga za zaštitu okoliša u Hrvatskoj mogli pokrenuti sporove o klimatskim promjenama, dakle pitanje bi li udruge za zaštitu okoliša mogle pokrenuti postupke kolektivne pravne zaštite u koje bi, mogli biti uključeni i nezadovoljni građani?

Udruge za zaštitu okoliša u Hrvatskoj

Naime, sukladno Zakonu o zaštiti okoliša,²⁶ da bi udruga za zaštitu okoliša imala aktivnu legitimaciju za pokretanje postupka potrebno je da budu ispunjene pretpostavke propisane zakonom. Tako čl. 167, st. 1 ZZO-a u dijelu zakona koji se odnosi na pristup pravosuđu propisuje da ima vjerojatan pravni interes u postupcima uređenim ovim Zakonom u kojima je predviđeno sudjelovanje zainteresirane javnosti smatrat će se *svaka fizička i pravna osoba* koja zbog lokacije zahvata i/ili zbog prirode i utjecaja zahvata ili koja je pogođena ili će vjerojatno biti pogođena štetom u okolišu može, u skladu sa zakonom, dokazati da joj je narušeno pravo. Drugim riječima, pravo na pristup pravosuđu u postupcima koji se tiču sudjelovanja zainteresirane javnosti imaju fizičke i pravne osobe koje zbog lokacije zahvata i/ili zbog prirode i utjecaja zahvata ili koja je pogođena ili će vjerojatno biti pogođena štetom u okolišu može, u skladu sa zakonom dokazati da joj je narušeno pravo.

Pritom se u čl. 167, st. 2 ZZO-a određuje da se podrazumijeva da ima dovoljan (vjerojatan) pravni interes u postupcima uređenim ovim Zakonom u kojima je predviđeno sudjelovanje zainteresirane javnosti i *udruga civilnog društva* koja djeluje na području zaštite okoliša ako je: 1. registrirana sukladno posebnim propisima o udrugama te da joj je statutom kao cilj određena zaštita i unaprjeđenje okoliša, uključujući i zaštitu ljudskog zdravlja i zaštitu ili racionalno korištenje prirodnih dobara, te 2. registrirana u smislu podstavka 1. ovoga stavka najmanje dvije godine prije nego je započeo postupak tijela javne vlasti o zahtjevu povodom kojega iskazuje svoj pravni interes, te ako dokaže da je u tom razdoblju aktivno sudjelovala u aktivnostima vezanim za zaštitu okoliša na području grada ili općine gdje ima registrirano sjedište sukladno svojem statutu.

Stoga, da bi udruga za zaštitu okoliša imala pravo na pristup pravosuđu, mora biti registrirana za postizanje ciljeva koji se tiču unaprjeđenja i zaštite okoliša, postojati najmanje dvije godine prije nego što je počeo postupak tijela javne vlasti u kojem ona iskazuje i svoj pravni interes za sudjelovanjem te aktivno sudjelovati u razdoblju koje prethodi pokretanju toga postupka.

---

²⁶ Zakon o zaštiti okoliša, *Narodne novine*, br. 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18, u daljnjem tekstu: ZZO.

Razlike u pretpostavkama koje mora ispuniti fizička ili pravna osoba iz čl. 167, st. 1 ili udruga civilnog društva iz čl. 167, st. 2 ZZO-a odnose se na okolnosti temeljem kojih se prosuđuje vjerojatnost pravnog interesa u postupku. Tako u slučaju da se pravo na pristup pravosuđu priznaje fizičkoj ili pravnoj osobi iz čl. 167, st. 1, *smatrat će se da ima vjerojatan pravni interes* u postupcima uređenim ovim zakonom u kojima je predviđeno sudjelovanje zainteresirane javnosti ako koja zbog lokacije zahvata i/ili zbog prirode i utjecaja zahvata ili koja je pogođena ili će vjerojatno biti pogođena štetom u okolišu može, u skladu sa zakonom, *dokazati da joj je narušeno pravo*. Dakle, smatrat će se da ima vjerojatni pravni interes ako dokaže da joj je narušeno pravo.

Nasuprot tome, kada je riječ o udruzi civilnog društva *podrazumijeva se da ima dovoljan (vjerojatan) pravni interes* u postupcima uređenim ovim zakonom u kojima je predviđeno sudjelovanje zainteresirane javnosti ako je: *1. registrirana za postizanje ciljeva koji se tiču unaprjeđenja i zaštite okoliša, 2. postoji najmanje dvije godine prije nego što je počeo postupak tijela javne vlasti u kojem ona iskazuje i svoj pravni interes za sudjelovanjem te aktivno sudjeluje u razdoblju koje prethodi pokretanju toga postupka.*

Slijedom navedenog, da bi fizička ili pravna osoba imala pravo na pristup pravosuđu prema odredbama ZZO-a ona će u prilog vjerojatnosti svoga pravnog interesa za sudjelovanje u postupku osporavanja akta javne vlasti morati dokazati da joj je narušeno pravo. Drugim riječima, ako osobno njoj nije narušeno pravo ili ako jest, ali ona to prije nego što je namjeravala pokrenuti postupak nije uspjela dokazati, ona neće moći pristupiti pravosuđu u kontekstu osporavanja akta javne vlasti, odnosno podnošenja žalbe odnosno tužbe. Ovakvo rješenje zaslužuje kritiku jer bi pristup pravosuđu fizičke ili pravne osobe bio ograničen uspješnošću dokazivanja da joj je zbog lokacije zahvata i/ili zbog prirode i utjecaja zahvata ili pogođenosti ili vjerojatnosti da će biti pogođena štetom u okolišu bilo narušeno njezino pravo.²⁷

Nešto drugačiji je slučaj kada se analizira pravo na pristup pravosuđu udruge civilnog društva jer ona neće morati dokazivati narušenost prava (čak niti prava njenih članova), već će se podrazumijevati da ona ima dovoljan (vjerojatan) pravni interes ako ispunjava zakonom propisane pretpostavke koje mora ispuniti udruga za zaštitu okoliša (u smislu cilja, vremena osnivanja i razdoblja aktivnosti). I ona će u kontekstu prava na pristup pravosuđu imati pravo osporavati odgovarajući upravni akt tijela javne vlasti, za koji je ovim zakonom, odnosno posebnim zakonom predviđena mogućnost podnošenja žalbe odnosno tužbe, te izjaviti žalbu Ministarstvu,

²⁷ O pojedinim legitimacijskim problemima u ostvarivanju zahtjeva za zaštitu okoliša opširnije v. Aleksandra Maganić, „Procesnopravni aspekti građanskopravne zaštite okoliša“, *Građanskopravna zaštita okoliša Modernizacija prava* (ur. Jakša Brabić), knjiga 38, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2017, 21–52.

odnosno podnijeti tužbu nadležnom sudu u skladu s ovim zakonom i posebnim zakonom, a radi osporavanja zakonitosti akata, radnji ili propusta (čl. 168, st. 2 ZZO).

Zakon o klimatskim promjenama i zaštiti ozonskog sloja,²⁸ udruge spominje u kontekstu javnosti. Naime, u čl. 7, st. 3 propisuje se da građani, kao pojedinci i/ili organizirani u strukovne udruge i udruge radi ublažavanja klimatskih promjena, prilagodbe klimatskim promjenama i zaštite ozonskog sloja pridonose svojim djelovanjem ostvarivanju ciljeva ublažavanja klimatskih promjena, prilagodbe klimatskim promjenama i zaštite ozonskog sloja. Dakle, određeno je da građani kao pojedinci ili organizirani u strukovne udruge ili udruge radi ublažavanja klimatskih promjena pridonose svojim djelovanjem ostvarivanju ciljeva ublažavanja klimatskih promjena. Zbog toga bi trebalo očekivati da im na raspolaganju stoje instrumenti putem kojih će ostvarivati svoj doprinos u ostvarivanju tih ciljeva. Međutim, zakon ništa ne određuje o instrumentima koje bi građani ili udruge mogli koristiti u svrhu ublažavanja klimatskih promjena.

U dijelu zakona koji se odnosi na pojmovna određenja propisano je da je javnost jedna ili više osoba, u skladu s nacionalnim propisima ili praksom, udruge, organizacije ili skupine osoba (čl. 9, tač. 12 Zakona o klimatskim promjenama). Pritom nije jasno odnosi li se sintagma iz navedene odredbe *u skladu s nacionalnim propisima ili praksom* na ranije donesene i primjenjivane odredbe o pravu na pristup pravosuđu fizičkih ili pravnih osoba iz čl. 167, st. 1 ZZO-a i udruga za zaštitu okoliša iz čl. 167, st. 2 ZZO-a. Ako da, to bi značilo da se navedeni subjekti mogu pojaviti kao osobe aktivno legitimirane za pokretanje postupaka za poništenje akata javne vlasti koji nisu u dovoljnoj mjeri učinkoviti da bi se njima mogle ublažavati posljedice klimatskih promjena.

Kratka analiza odredbi ZZO i Zakona o klimatskim promjenama ukazuje na to da bi se kao potencijalni osporavatelji akata javne vlasti koji bi se odnosili na zaštitu okoliša ili klimatske promjene mogle pojaviti fizičke ili pravne osobe, ako ispunjavaju zakonom propisane pretpostavke iz čl. 167, st. 1 ZZO-a ili udruge za zaštitu okoliša, ako ispunjavaju pretpostavke iz čl. 167, st. 2 ZZO-a. Put upravnopravne zaštite obuhvaćao bi dvije instance – upravno tijelo i drugostupanjsko upravno tijelo, kao i dvije sudske instance – upravni sud i Visoki upravni sud Republike Hrvatske. Navedene četiri instance (dvije upravne i dvije upravnosudske) iziskivale bi višegodišnji put pravne zaštite, koji bi morao biti iscrpljen, kako bi tražitelji pravne zaštite potencijalno mogli podnijeti ustavnu tužbu i pozvati se na povredu ustavnog prava. Ovo osobito zbog toga što je prema čl. 3 Ustava Republike Hrvatske,²⁹ očuvanje

---

²⁸ Zakon o klimatskim promjenama i zaštiti ozonskog sloja, *Narodne novine*, br. 127/19, u daljnjem tekstu Zakon o klimatskim promjenama.

²⁹ Ustav Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 5/14, u daljnjem tekstu: Ustav RH.

prirode i čovjekova okoliša jedna od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava. Osim toga, država osigurava uvjete za zdrav okoliš te je svatko dužan, u okviru svojih ovlasti i djelatnosti, osobitu skrb posvećivati zaštiti zdravlja ljudi, prirode i ljudskog okoliša (čl. 69, st. 2 i 3 Ustava RH).

Dvojbeno je bi li se građani Ustavnom sudu Republike Hrvatske mogli neposredno obratiti iako prethodno nisu iscrpili pravni put, jer čl. 63 Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske,³⁰ propisuje da će Ustavni sud pokrenuti postupak po ustavnoj tužbi i prije no što je iscrpljen pravni put i u slučaju kad se osporenim pojedinačnim aktom grubo vrijeđaju ustavna prava, a potpuno je razvidno da bi nepokretanjem ustavnosudskog postupka za podnositelja ustavne tužbe mogle nastati teške i nepopravljive posljedice. Stoga, ako bi bile ispunjene navedene pretpostavke koje Ustavni zakon o Ustavnom sudu RH propisuje, bilo bi prostora i za odlučivanju o pravu na zdrav okoliš jer je potpuno razvidno da bi nepokretanjem ustavnosudskog postupka za podnositelja ustavne tužbe mogle nastati teške i nepopravljive posljedice. S obzirom na strašne poplave i iznenadne odrone zemlje koji su pogodili nekolicinu zemalja Europske unije s velikim brojem ljudskih žrtava i koji su rezultat klimatskih promjena, za podnositelja ustavne tužbe koji nije iscrpio redovni put pravne zaštite u takvim bi okolnostima uistinu mogle nastati teške i nepopravljive posljedice. S druge strane, svjesni smo iznimno rijetkih slučajeva u kojima bi Ustavni sud bio spreman postupati i prije no što je redovni pravni put bio iscrpljen.

Međutim, ako bi se zahtjev trebao ostvarivati protiv Republike Hrvatske, postupak bi se potencijalno mogao provoditi u građanskom sudskom postupku, tužbom protiv Republike Hrvatske uz sve specifičnosti u parničnom postupku koje ta tužba donosi.³¹

Aktivna legitimacija za pokretanje postupaka kolektivne pravne zaštite za zaštitu okoliša u Hrvatskoj

Posebna problematika odnosila bi se na slučajeve u kojima bi udruge za zaštitu okoliša nastojale osigurati učinak odluke koja bi trebala obuhvatiti veliki broj građana, na znatno široj razini od pojedinačnog slučaja. U takvim bi se slučajevima zapravo radilo o kolektivnoj pravnoj zaštiti, o tome da udruga (a ne pojedinac) nastupa s pozicije interesa većeg broja pripadnika određene grupe ili klase, dakle kolektivnih interesa ili prava. Primjera u kojima su se udruge za zaštitu okoliša

---

³⁰ Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 99/99, 29/02, 49/02.

³¹ Čl. 186a Zakona o parničnom postupku, *Narodne novine*, br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, 155/23, u daljnjem tekstu: ZPP.

pojavljivale kao nositelji zahtjeva za ublažavanje klimatskih promjena iz prezentirane prakse je pregršt, poput *Urgende*, *Greenpeace*, *Germanwatcha* i sl.

Tužba za zaštitu kolektivnih interesa ili prava uređena je odredbama ZPP-a (čl. 502a–502h). Tako udruge, tijela, ustanove ili druge organizacije koje su osnovane u skladu sa zakonom, koje se u sklopu svoje registrirane ili propisom određene djelatnosti bave zaštitom zakonom utvrđenih kolektivnih interesa i prava građana, *moгу, kad je takvo ovlaštenje posebnim zakonom izrijeком predviđeno i uz uvjete predviđene tim zakonom*, podnijeti tužbu (tužba za zaštitu kolektivnih interesa i prava) protiv fizičke ili pravne osobe koja obavljanjem određene djelatnosti ili općenito radom, postupanjem, uključujući i propuštanjem, teže povređuje ili ozbiljno ugrožava takve kolektivne interese i prava (čl. 502a, st. 1 ZPP-a). Osim toga, propisano je da interesi iz st. 1. ovoga članka mogu biti *interesi koji se tiču čovjekova okoliša* i životne sredine, zatim moralni, etnički, potrošački, antidiskriminacijski i drugi interesi, koji su zakonski zajamčeni i koji moraju biti teže povrijeđeni ili ozbiljno ugroženi djelatnošću, odnosno općenito postupanjem osobe protiv koje se tužba podnosi (čl. 502a, st. 2 ZPP-a).

To bi zapravo značilo da bi postupak kolektivne pravne zaštite okoliša mogle pokrenuti samo udruge za zaštitu okoliša čija bi aktivna legitimacija za pokretanje takvih postupaka bila izrijeком propisana zakonom i uz uvjete propisane time zakonom. No je li tome uistinu tako? Prije svega, ZZO propisuje koje pretpostavke mora ispuniti udruga za zaštitu okoliša da bi mogla imati pravo na pristup pravosuđu (u smislu registracije, vremenskog razdoblja prije uključivanja u postupak osporavanja akta javne vlasti i aktivnosti koju mora ostvarivati u tom razdoblju), ali nigdje izrijeком ne predviđa da bi te udruge bile aktivno legitimirane pokrenuti postupak kolektivne pravne zaštite. Na koji bi način trebalo pristupiti toj problematici i kada su u pitanju sporovi o klimatskim promjenama?

Smatramo da neovisno o tome što aktivna legitimacija za pokretanje postupaka kolektivne pravne zaštite okoliša (ili potencijalno za ublažavanje klimatskih promjena) nije izrijeком propisana zakonom, ona bi bila nužna za ostvarivanje prava i interesa članova udruge koje ona štiti i interesa za čije se ostvarenje zalaže (kolektivnih interesa). Razloga je tome više. Prije svega, pojedinac koji bi se borio sam protiv u pravilu izrazito moćne korporacije teže će ostvariti uspjeh u parnici, no što će to biti u slučaju ako sudjeluje potpomognut nekom renomiranom organizacijom koja je sudjelovala u velikom broju sporova o klimatskim promjenama ili ekološkim akcijama. Tu su naravno i razlozi financijske prirode, jer pojedinac sam ne raspolaže s dostatnim financijskim sredstvima za pokretanje i vođenje postupaka, a problemi će se u pravilu pojaviti čim se zatraži predujam za troškove vještačenja, koji su u okolišnim stvarima vrlo visoki. Osim toga, već ranije smo istaknuli da budući da upravno-pravni put pravne zaštite okoliša pretpostavlja četiri instance, može se očekivati da

će predugo trajati, s prilično neizvjesnim krajem i u pravilu izostalim ostvarenjem prava građana koja se odnose na okolišna pitanja. Zbog svega toga bi aktivna legitimacija udruga za zaštitu okoliša za pokretanje postupaka kolektivne pravne zaštite bila neophodna. U nastavku teksta ćemo vidjeti da se tim problemom bavio i ESLJP.

Konačno, neka komparativna iskustva država Europske unije pokazuju da je kolektivna pravna zaštita okoliša učestala metoda pravne zaštite građana u okolišnim stvarima.³² Tako se primjerice u Danskoj postupci kolektivne pravne zaštite mogu pokrenuti zbog povreda ljudskih prava ili prava okoliša. U Francuskoj ovlaštene osobe ili tijela mogu biti dio grupe u grupnoj tužbi za zaštitu okoliša, a tužbu može podnijeti samo certificirana udruga djelujući na zaštiti okoliša ili potrošačkih prava. Podnijeti tužbu za zaštitu kolektivnih interesa u domeni zaštite okoliša može se i u Italiji i Portugalu.³³ Konačno, neka nizozemska iskustva iz postupaka kolektivne pravne zaštite smo već prethodno analizirali.

Premda smatramo da se aktivna legitimacija udruga za zaštitu okoliša, neovisno o tome što nije izrijekom propisana zakonom (ZZO-om) u postupcima kolektivne pravne zaštite treba primjenjivati, odnosno, drugim riječima da udruge za zaštitu okoliša trebaju pokretati postupke kolektivne pravne zaštite okoliša ili sporove koji se odnose na ublažavanje posljedica klimatskih promjena, osiguranje pravne predvidljivosti i pravne sigurnosti nalagalo bi se da se *de lege ferenda* takva odredba unese u odgovarajuće zakonske akte. U Francuskoj ovlaštene osobe ili tijela mogu biti dio grupe u grupnoj tužbi za zaštitu okoliša, a tužbu može podnijeti samo certificirana udruga djelujući na zaštiti okoliša ili potrošačkih prava.

AKTIVNA LEGITIMACIJA ZA POKRETANJE SPOROVA O KLIMATSKIM PROMJENAMA U PRAKSI ESLJP-a

Verein KlimaSeniorinnen Schweiz protiv Švicarske

Odlukom ESLJP-a u predmetu *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz protiv Švicarske* utvrđena je povreda prava na obiteljski i privatni život iz čl. 8 Konvencije u kontekstu klimatskih promjena i povreda prava na pristup pravosuđu iz čl. 6 Konvencije. Riječ je o iznimno važnoj odluci kojom ESLJP uspostavlja značajan precedent utvrđenjem dužnosti država da provode učinkovite klimatske promjene.

---

³² EJF Monitoring Report #2 2022 „A Barometer of Collective Redress Regulation in Europe“, European Justice Forum, Brussels, March 2022, <https://europeanjusticeforum.org/recent/news/ejf-issues-the-second-monitoring-report-on-collective-redress-regulation-in-europe/>, 25. 10. 2024.

³³ EJF Monitoring Report #2 2022 „A Barometer of Collective Redress Regulation in Europe“, European Justice Forum, Brussels, March 2022, 11–12.

Presuda naglašava ključnu vezu između ljudskih prava i zaštite okoliša potvrđujući da neuspjeh u rješavanju problema klimatskih promjena na odgovarajući način predstavlja kršenje prava na poštivanje privatnog i obiteljskog života.³⁴

Međutim, središnju točku ove odluke predstavljali su problemi koji su se vezivali uz pitanja aktivne legitimacije udruge i mogućnost da udruga pretrpi povrede određenih ljudskih prava. Naime, kao podnositelji zahtjeva protiv Švicarske pred ESLJP-om su se osim Udruge *KlimaSeniorinnen* Švicarska pojavile i četiri švicarske državljanke koje su sve bile članice te udruge. Udruga je osnovana s ciljem promicanja i provedbe učinkovite zaštite klime u ime svojih članova. Članice udruge su žene koje žive u Švicarskoj i u pravilu imaju više od 70 godina. Uglavnom, podnositeljice su u zahtjevu pozivale na to kako su toplinski valovi, nastali kao posljedica klimatskih promjena, negativno djelovali na njihov život i zdravlje. Razmatrajući povrede na koje su se podnositeljice pozivale,³⁵ ESLJP je u odnosu na povrede koje je razmatrao, razdvojio položaj udruge od položaja koji su imale pojedinačne podnositeljice.

Ključno je bilo da je ESLJP u odnosu na udrugu *KlimaSeniorinnen* Švicarska razdvojio pitanje njezina prava na zastupanje (*locus standi*) od statusa žrtve te da je utvrdio da se udruga može pojaviti pred ESLJP-om kao podnositeljica a) ako je zakonito osnovana, b) ako slijedi svrhu radi koje je osnovana te c) ako je kvalificirana da u djeluje u ime svojih članova radi zaštite prava zaštićenih Konvencijom. Budući da je udruga *KlimaSeniorinnen* Švicarska ispunjavala sve navedene uvjete, bila je ovlaštena na zastupanje svojih članova.

Sud je istaknuo da Konvencijom nije utvrđeno kao posebno konvencijsko pravo – pravo na zaštitu okoliša, međutim da bi ga trebalo izvesti iz prava na privatni i obiteljski život. Sukladno tome, utvrdio je da Švicarska nije ispunila svoje pozitivne obveze koje su obuhvaćene čl. 8 Konvencije.

S druge strane, budući da su domaća tijela i sudovi osporavali udruzi *KlimaSeniorinnen* Švicarska aktivnu legitimaciju za postupke koji su se ticali klimatskih promjena, oni uopće nisu razmatrali status udruge podnositelja zahtjeva te se nisu bavili sadržajem njezina zahtjeva. U takvim okolnostima, sud je iznašao da je pravo udruge na pristup sudu bilo ograničeno na način da je bila ugrožena sama bit prava iz čl. 6, st. 1 Konvencije.³⁶

---

³⁴ Switzerland: Failing to comply with European Court's ruling on climate protection not an option, <https://www.icj.org/switzerland-failing-to-comply-with-european-courts-ruling-on-climate-protection-not-an-option/>, 25. 10. 2024.

³⁵ Podnositelji su se pozivali na povrede čl. 2 (pravo na život), i 8 (poštivanje privatnog i obiteljskog života), 6 (pravo na pristup pravosuđu) i 13 (pravo na djelotvoran pravni lijek) Konvencije.

³⁶ Opširnije o predmetima *Verein KlimaSeniorinnen Schweiz protiv Švicarske*, *Carême protiv Francuske* i *Duarte Agostinho i dr. protiv Portugala i 32 države v. Aleksandra Maganić*, „Sporovi o

Carême protiv Francuske

U legitimacijskom smislu zanimljiva je i odluka ESLJP-a *Carême protiv Francuske*. U tom predmetu podnositelj gospodin Daniel Carême podnio je zahtjev protiv Francuske tvrdeći da nije poduzela dovoljne mjere kako bi spriječila klimatske promjene koje su štetno utjecale na njegovo pravo na život i poštivanje njegovog privatnog i obiteljskog života, prema čl. 2 i 8 Konvencije.

Gospodin Carême zahtjev je podnio u svoje ime i kao gradonačelnik općine Grande-Synthe, Funkciju gradonačelnika vršio je do srpnja 2019, nakon čega je izabran u Europski parlament i preselio se u Bruxelles. Općina Grand-Synthe izložena je klimatskim promjenama, osobito poplavama.

U svojoj odluci ESLJP se ključnim je smatrao da nakon što je podnositelj zahtjeva postao član Europskog parlamenta i preselio u Bruxelles, jedina konkretna veza s općinom bila je činjenica da tamo živi njegov brat. Međutim, prema ustaljenoj praksi Suda odrasli braća i sestre ne mogu se pozivati na aspekt obiteljskog života iz čl. 8 Konvencije.³⁷

Podnositelj zahtjeva je već u prvom zahtjevu kao adresu svoga prebivališta naveo općinu Grand-Synthe, iako ona u vrijeme podnošenja zahtjeva to više nije bila i on uopće nije živio u Francuskoj. S obzirom na to, nije mogao tvrditi da bi mogao imati status žrtve prema čl. 34 Konvencije. Sud nije prihvatio argument podnositelja zahtjeva da je zahtjev podnio kao bivši gradonačelnik Grande-Synthea, jer sukladno praksi ESLJP-a decentralizirane vlasti koje vrše javnu funkciju nemaju pravo podnijeti zahtjev Sudu prema čl. 34 Konvencije. U takvim okolnostima Sud je prigovor podnositelja zahtjeva proglasio nedopuštenim, jer je bio nespojiv *ratione personae* s odredbama Konvencije.³⁸

UMJESTO ZAKLJUČKA

Sporovi o klimatskim promjenama uzbudljiva su priča o pokušaju različitih osoba ili tijela, neovisno o tome gdje žive, da pokrenu i ostvare raznovrsne zahtjeve o ublažavanju posljedica klimatskih promjena. Uspjesi ostvareni u takvim postupcima pokazuju da i pravni instrumenti mogu biti od presudnog značaja za čovječanstvo, jer svaka pobjeda malog čovjeka iz bilo koje zemlje može, snagom

---

klimatskim promjenama pred Europskim sudom za ljudska prava“, *Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Zbornik radova X međunarodnog savjetovanja (ur. Dinka Šago), Pravni fakultet u Splitu, Split, 2024, 61–84.

³⁷ Tač. 81.

³⁸ Tač. 83 i 85.

svoje uvjerljivosti i logičkom pravnom argumentacijom utjecati na stotine drugih. Ne osporavajući značaj sadržaja zahtjeva, metode pravne zaštite u okvirima kojih se ti postupci odvijaju, jasno je da bez tužitelja nema parnice,³⁹ zbog čega aktivna legitimacija za pokretanje sporova o klimatskim promjenama postaje središtem istraživačkog interesa.

Unatoč tome što priča o sporovima o klimatskim promjenama može biti inicirana aktivizmom i snagom volje pojedinca, koji će se često dugotrajno boriti s vjetrovačama, moderni tijek i razvoj ovih postupaka obilježavaju aktivnosti i nastojanja različitih udruga za zaštitu okoliša, koje se aktivno uključuju u procese zaštite (ljudskih) prava onih čija su prava grubo povrijeđena. Autoritet koji su pojedine od njih izgradile sudjelujući u brojnim procesima često je jedna od bitnih pretpostavki za realizaciju uspjeha u sporovima o klimatskim promjenama. Sinergija udruga i nezadovoljnih građana iziskuje postojanje jasnih i jednostavnih modela kolektivne pravne zaštite u okviru kojih se mogu ostvarivati njihovi brojni ciljevi.

Konačno, ne manje bitno, u suvremenim sporovima o klimatskim promjenama kao tužitelji se pojavljuju mladi predstavnici novih i budućih generacija, zabrinuti za okolišne i klimatske uvjete u kojima bi tek *pro futuro* trebali živjeti. Kao jedan od načina koji bi trebao donijeti bolje sutra, oni vide upravo sporove o klimatskim promjenama.

Prof. Dr. Aleksandra Maganić
Full Professor, Faculty of Law
University of Zagreb

ACTIVE LEGITIMATION IN CLIMATE CHANGE LITIGATION

Summary

The overwhelming power of nature, intensifying and manifesting in natural disasters even in regions previously unaffected, brings humanity an alarming message: it is time to take decisive steps to mitigate the impacts of climate change. The legal fight to achieve these goals is taking form in climate change litigation. This emerging legal field, not directly regulated by specific legal rules, rests on several key principles. One of these is the recognition that the pursuit of a healthier environment has been ongoing for some time, and with this pursuit, concepts of climate change and the measures taken to mitigate it have evolved. Therefore, both the successes and failures of these litigations serve as legal precedents, transcending national legal systems and informing future cases globally. In line with this, the focus of this paper will be on classical procedural questions: who is the potential plaintiff,

---

³⁹ Lat. *Nemo iudex sine actore*.

who is the defendant, which court or body to approach, and what is being sought through the legal claim. However, considering that the authorization to initiate climate change litigation is of crucial importance, our primary focus will be on active legitimation.

Key words: climate change litigation, actio popularis, active legitimation, environmental protection associations, collective legal protection

Literatura

Arling H., „The German Federal Constitutional Court’s Climate Decision and its Implications for International Law“, *German Yearbook of International Law*, Vol. 64, Duncker&Humblot, Berlin, 2021.

Graser A., Helmrich C., *Strategic Litigation*, Nomos, Baden-Baden, 2019.

Maganić A., „Procesnopravni aspekti građanskopravne zaštite okoliša“, *Građanskopravna zaštita okoliša, Modernizacija prava* (ur. Brabić J.), knjiga 38, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2017.

Maganić A., „Sporovi o klimatskim promjenama pred Europskim sudom za ljudska prava“, *Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, Zbornik radova X međunarodnog savjetovanja* (ur. Šago D.), Pravni fakultet u Splitu, Split, 2024.

Setzer J., Higham C., *Global Trends in Climate Change Litigation: 2024 Snapshot*, Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment, London School of Economics and Political Science, <https://www.lse.ac.uk/granthaminstitute/wp-content/uploads/2024/06/Global-trends-in-climate-change-litigation-2024-snapshot.pdf>.

Datumi prijema i prihvatanja rada

Primljen: 03.10.2024.

Prihvaćen: 28.10.2024.

ORIGINALAN NAUČNI RAD